

Nr 111.

Ankom till riksdagens kansli den 26 april 1938 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer m. m. jämte motioner.

(4:e avd.)

1:o) **Bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer.** I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln, punkten 23, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1938/39 beräkna, till Främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer, ett förslagsanslag av 1,450,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 3 mars 1938 dagtecknad proposition, nr 190, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen *dels* godkänna ej mindre de grunder för utlämnande av lån och bidrag av statsmedel för beredande av bostäder i egnahem åt mindre bemedlade, barnrika familjer, som av departementschefen förordats, än även de av honom förordade ändrade grunderna för främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer i hyreshus; *dels* medgiva, att Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer må disponeras jämväl för beredande av bostäder i egnahem åt sådana familjer; *dels ock* för budgetåret 1938/39 under femte huvudtiteln anvisa till Främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer ett förslagsanslag av 1,500,000 kronor.

I samband med förevarande proposition hava inom andra kammaren väckts följande motioner, nämligen

dels en av herr N. A. Larsson i Östersund, nr 432, vari hemställts *dels* att riksdagen måtte besluta medgiva mindre bemedlade barnrika familjer på landsbygden, tillhörande de befolkningsgrupper, vilka enligt utfärdade bestämmelser äga möjlighet erhålla lån ur arbetarsmåbrukslånefonden, att komma i åtnjutande av bostadsanskaffningslån för såväl nybyggnad som förbättring och ombyggnad av äldre bostadshus på följande grunder: Under de första tjugu åren skola bostadsanskaffningslån utgöras *dels* till $\frac{4}{9}$ av en stående ränte- och amorteringsfri del och *dels* till $\frac{5}{9}$ av en räntefri amorteringsdel. Sedan amorteringsdelen helt återbetalats, skall förfaras med den stående delen på sätt föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition; *dels ock*

att vederbörande utskott måtte anmodas låta i lagtexten utforma erforderliga jämkningar och förändringar, vilka kunna stå i samband med ovan ställda yrkande;

dels av herrar *T. G. von Seth* och *R. Lundqvist*, nr 438, vari, under framhållande att starka skäl föreläge för statlig bostadssubvention även åt sådana barnrika familjer vilka ej bebo egna hem, hemställets, dels att riksdagen antingen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala sig för eller provisoriskt besluta att som komplettering till den av Kungl. Maj:t i förevarande proposition nr 190 föreslagna bostadsanskaffningslåne- och familjebidragsverksamheten även hyreshjälp med statsbidrag i enlighet med motionens riktlinjer måtte kunna utgå till behövande barnrika familjer å den egentliga landsbygden, dels att riksdagen i och för finansierande av denna verksamhet och av andra ovan anförda skäl måtte reducera den stående amorterings- och räntefria delen av bostadsanskaffningslånen från 20 till 15 procent;

dels av herr *C. O. Nolin* m. fl., nr 439, vari hemställets, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 190 ville föreskriva, att statens egnahemsbyrå göres till centralorgan för den bostadsanskaffningslåne- och familjebidragsverksamhet, som i propositionen föreslås med avseende å den egentliga landsbygden;

dels ock av herr *N. V. Sandström* m. fl., nr 440, vari — under framhållande som önskvärt att subvention lämnades även till familjer som förhyra bostad i redan befintliga privata fastigheter — hemställets, att riksdagen måtte besluta, att det av Kungl. Maj:t i propositionen nr 190 föreslagna anslaget å 1,500,000 kronor till främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer skall, vad städer och stadsliknande samhällen beträffar, utgå med den vidgade omfattning, som av motionärerna angivits, men i övrigt i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som i propositionen förordats.

I en inom första kammaren av herr *J. Larsson* väckt motion, nr 140, har hemställets, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående inrättande av en lånefond, varur lån på bekväma och billiga villkor kan erhållas speciellt för utförande av vatten- och avloppsledningar, centralvärme samt badrum i såväl nybyggnader som äldre fastigheter på landsbygden, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan ge anledning.

I enlighet med förslag i 1937 års statsverksproposition beslöt riksdagen att för budgetåret 1937/38 anvisa dels ett förslagsanslag av 1,000,000 kronor till familjebidrag, dels ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor såsom kapitalökning till lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer. Tillhoppa ha under budgetåren 1935/38 till sagda lånefond anvisats 30,000,000 kronor.

Hyreshus. Förevarande anslag hava i allt väsentligt — och enligt grunder, prövade av 1935 års riksdag — varit avsedda att underlätta tillkomsten av

stadskommunala billiga hyresbostäder åt mindre bemedlade familjer med tre eller flera minderåriga barn. Statliga lån (sekundärlån inom 95 procent av fastighetsvärdet efter avdrag för tomtvärdet) och årliga familjebidrag (30—50 procent å standardhyran) hava lämnats för anskaffning genom nybyggnad (eller i begränsad utsträckning inköp av lämpliga äldre fastigheter) av bostäder om minst två rum och kök eller likvärdig lägenhetstyp för uthyrning till reducerade hyror. Organ för byggande och förvaltning av genom statsbidrag anskaffade bostäder hava varit kommuner eller erkända allmännyttiga företag.

Egna hem. Med stöd av riksdagens tidigare uttalanden har statens byggnadslånebyrå redan bemyndigats försöksvis utvidga sin ifrågavarande subventionsverksamhet att omfatta jämväl egna hem, dock endast inom städer och stadslänkande samhällen. Denna verksamhet föreslås nu skola ske efter en vidgad ram med dess utsträckning jämväl till landsbygden.

För anskaffning respektive förbättring av egna hem på landsbygden skulle beviljas lån upp till 90 procent av anskaffnings- (tomtkostnaden inberäknad) respektive förbättringsvärdet, varav 50 procent 20-årigt amorteringslån, 20 procent uppsägningsbart stående lån och 20 procent räntefritt lån, avsett att efterskänkas. Resterande 10 procent skall bestridas av lånesökanden genom egen antingen arbets- eller kapitalinsats.

Härtill skulle komma ett årligt familjebidrag, räknat å den normala årliga bostadskostnaden, häri inbegripet underhåll och uppvärmning, med 30 procent för familj med 3 barn och därefter stigande procentsatser upp till 70 procent för 8 eller flera barn. Familjebidraget må ej överstiga de årliga ränte- och annuitetsbeloppen.

Till åskådliggörande av hur denna för landsbygden avsedda subvention verkar må hänvisas till följande ur propositionen hämtade exempel, avseende ett enfamiljshus om 3 rum och kök. Anskaffningskostnaderna förutsättas hava uppgått till 10,000 kronor, vari ingår tomtvärde å 1,000 kronor.

Bostadsanskaffningslån erhålles till 90 procent av anskaffningskostnaderna = 9,000 kronor.

50 % = 5,000 kronor löpa som 20-årigt amort.-lån (6.85 %) =	kr. 342: 50
20 % = 2,000 » » utan amort. efter 3.8 % ränta.. = »	66: —
20 % = 2,000 » » » ränta och amortering = »	—: —
	408: 50

Beräknade övriga årliga utgifter för fastigheten..... = kr.¹⁾385: —

Summa kr. (*standardhyra*) 793: 50

Å denna standardhyra av cirka 795 kronor beräknas därefter familjebidraget. Finnas i en barnrik familj 3 minderåriga barn, uppgår familjebidraget till 30 procent av 795 kronor, d. v. s. kronor 238: 50. Denna familj skall erlägga en annuitet å kronor (342: 50 + 66 — 238: 50 =) 170. År barnantalet 4.

¹⁾ *Spekifikation:* Uppvärmning kronor 150, skatter kronor 65, vattenförbrukning kronor 25, sotning kronor 5, försäkring kronor 40, underhåll och reparation kronor 100. Summa kronor 385.

blir familjebidraget 40 procent av standardhyran, och familjens annuitet uppgår till kronor 90:50. Är barnantalet åter 5, blir annuiteten kronor 11, och är barnantalet än högre utgår ingen annuitet.

Bostadsanskaffningslån må icke beviljas med mindre vederbörande kommun åtager sig att gentemot staten ansvara dels för hela den förlust, som kan uppkomma å bostadsanskaffningslånet i följd av att egnahemmet genom vanvård sjunker i värde eller att låntagaren under tid, för vilket familjebidrag utgår, underlåter att erlægga föreskrivet ränte- eller annuitetsbelopp, dels ock för en fjärdedel av den förlust, som i följd av sådan underlåtenhet efter nyss angivna tid kan uppkomma å lånet.

För enfamiljshus, avsedda för barnrik familj *i stad eller stadliktande samhälle*, skulle likaledes beviljas lån upp till 90 procent av anskaffningsvärdet. I förhållande till landsbygden skulle dock gälla den skillnaden att tomtkostnaden — så länge familjen är barnrik — förutsättes täckt av kommun samt att ingen del av lånet förutsättes skola efterskänkas. Staten lämnar alltså dels ett 20-årigt amorteringslån, uppgående till 60 procent av anskaffningsvärdet, och dels ett stående lån, uppgående till 30 procent av sagda värde. Även här förutsättes en egen insats av 10 procent av anskaffningsvärdet.

Vidare utgår på samma sätt som i landsbygdskommuner familjebidrag.

Till åskådliggörande av hur denna för städerna avsedda subvention verkar må hänvisas till följande exempel:

Anskaffningskostnaderna antagas uppgå till 11,000 kronor, varav egen insats 1,000 kronor och för tomt 1,000 kronor. Bostadsanskaffningslån erhålles till 90 procent av anskaffningskostnaden, den av kommunen tillhandahållna tomten oberäknat. Härav är:

	Annuitet
60 procent 20-årigt amorteringslån	411
30 procent stående, räntelöpande lån.....	99
	510
Värme, vatten, försäkring, underhåll m. m.	415
	Summa (<i>standardhyra</i>) kr. 925

Standardhyran fastställes till 920 kronor. Under nu nämnda förutsättningar bliva bostadskostnaderna följande.

	(Annu- tet — familje- bidrag)	=	+ Omkost- nader	=	Bostads- kostnad
3-barnsfamilj	(510 — 276)	=	234 + 415	=	649
4- »	(510 — 368)	=	142 + 415	=	557
5- »	(510 — 460)	=	50 + 415	=	465
6- »	(510 — 510)	=	0 + 415	=	415

För familjer med 6 eller flera barn kan familjebidraget i nu antagna fall ej helt utgå, då ju familjebidraget ej skulle få överstiga annuiteten till staten.

Beträffande städer och därmed jämförliga samhällen skall, där byggnads-lånebyrån så beslutar, i stället för vad som föreskrives i fråga om landsbygden gälla, att bostadsanskaffningslån för bostad inom kommunen eller

viss del av densamma icke må beviljas med mindre kommunen åtager sig att gentemot staten ansvara för hela den förlust, som kan uppkomma å lånet i följd av att egnahemmet genom vanvård sjunker i värde eller att låntagaren underlåter erlægga föreskrivet ränte- eller annuitetsbelopp. Detta innebär en skärpning av det kommunala ansvaret i det att hela ansvars-skyldigheten och icke endast en fjärdedel står kvar även sedan familjebidrag upphört att utgå.

Anslagsbehov. För hyressubvention till de barnrika familjerna har, landsbygden inräknat, föreslagits ett anslag av 1,500,000 kronor för budgetåret 1938/39. Då av kapitalet i lånefonden för de barnrika familjernas bostadsförsörjning, 30,000,000 kronor, cirka hälften eller omkring 15,000,000 kronor ej är disponerat, har någon kapitalökning till denna fond ej nu ansetts erforderlig. Beträffande de framtida totala subventionskostnaderna må erinras, att dessa för städerna beräknats uppgå till 5.5 miljoner kronor, då alla mindre bemedlade, barnrika familjer hade kommit i åtnjutande av de förmåner, verksamheten avser. För landsbygden skulle motsvarande kostnader uppgå till 11 å 12 miljoner kronor per år.

För att underlätta tillkomsten av *hyresbostäder*, lämpade för mindre bemedlade, barnrika familjer, bosatta i städer och stadslignande samhällen, har alltsedan år 1935 pågått en statlig subventionering under samverkan med kommuner och allmännyttiga bostadsföretag. Utskottet tillstyrker departementschefens förslag att denna verksamhet må fortgå. Uti normerna för densamma skulle dock vidtagas den ändring att familjebidragsprocenten — nu högst 50 procent av hyran — förhöjes till 60 procent för familjer med 6—7 och till 70 procent för familjer med 8 eller flera barn under 16 år. Ifrågasvarande jämkning har tillkommit efter förslag från statens byggnadslånebyrå enligt ett av 1937 års riksdag uttryckt önskemål.

Vad därefter angår det nu framlagda nya och ekonomiskt rätt vittutseende förslaget om att subventioneringen av de barnrika familjernas bostadsförsörjning skall utsträckas jämväl till *egnahemsbebyggelse* avses därmed bland annat att underlätta bostadsförsörjningen för de barnrika familjerna på landsbygden. Visserligen låta hyreshusen tvivelsutan lättare anpassa sig efter familjernas och i all synnerhet de barnrika familjernas efter hand skiftande utrymmesbehov. Särskilt vad landsbygden beträffar torde dock starka skäl tala för att den statliga understödsverksamheten bör inriktas på enfamiljsbebyggelsen i eget hem. Bortsett från lönebostäderna, till vilkas förbättring statsunderstöd i annan form lämnas, är en dylik bebyggelse ej endast den på landsbygden mest brukliga utan också med hänsyn till den spridda bostättningen, den goda marktillgången och frånvaron av en mera rörlig bostadsmarknad den mest naturliga bostadsformen. Att bostaden bör ägas av familjen och ej till densamma uthyras framstår av skilda orsaker som önskvärt och är för övrigt naturligt redan för att undvika den omgång, som ordnandet av frågan om bostadens underhåll eljest medför.

Den här föreslagna nya hjälpformen är avsedd att som en påbyggnad av

Utskottet.

de redan existerande understödsformerna användas för sådana flerbarnsfamiljer, som — på sätt bostadssociala utredningen uttryckt det — till följd av arten av familjeförsörjarens sysselsättning icke kunna komma i fråga för arbetarsmåbrukslån och som ej kunna finansiera en tillräcklig om- eller tillbyggnad med hjälp av enbart bostadsförbättringsbidrag och vilka ej heller äro tillräckligt ekonomiskt bärkraftiga för att erhålla vanliga egnahemslån.

En omfattande upprustning av den mindre bemedlade landsbygdsbefolkningens bostäder har visserligen — delvis på statens initiativ och med rätt stora statliga kapitalutlägg — på senaste tiden ägt rum. Det oaktat torde ifrågavarande bostadsbestånd alltjämt inom stora delar av landet få anses som efterblivet, och dess ytterligare förbättring är att betrakta som ett viktigt socialt krav. Med avseende å bostadstillgången å landsbygden rent kvantitativt sett förtjänar framhållas, att, trots den flykt från landsbygden, som är ovedersäglig — och som ifrågavarande förslag också i sin mån avser att motverka — och trots den minskade nativiteten familjebildningen på landsbygden dock, enligt vad sociala bostadsutredningen påvisat, alltjämt ökar med en hastighet, som långt överstiger den under tidigare perioder fram till och med världskriget. Detta beror — förutom på den upphörda emigrationen — främst på att de stora, kring sekelskiftet födda årsgrupperna kommit in i de äktenskapsbildande åldrarna och börjat inträda i den ålder, då antalet minderåriga barn är störst.

Med hänsyn till sålunda anförda förhållanden vill utskottet tillstyrka, att staten efter i huvudsak de former, som i propositionen föreslagits, understödjer egnahemsbebyggelse åt landsbygdens barnrika familjer, och utskottet har ej heller funnit anledning till erinran mot att den försöksvis påbörjade subventioneringen av liknande egna hem i städerna ytterligare utsträcker efter de riktlinjer härför, som av departementschefen angivits.

Erinras må, att ifrågavarande subventionering skall ske under kommunens förmedling och att kommunen även står i ett, låt vara begränsat, ansvar för betalningen av utlämnat lån, varigenom skapas vissa garantier för att verksamheten bedrives med tillbörlig ekonomisk varsamhet.

För såväl nybyggnad som förbättring kan understöd ifrågakomma. Byggnad skall utgöras av enfamiljshus av lämplig typ för det avsedda ändamålet, innehållande minst två rum och kök. Bostaden skall, där så kan ordnas inom rimlig kostnad, vara försedd med vattenledning och central uppvärmningsanordning, varjämte bostaden även i övrigt bör utrustas så, att hygienien befordras och det husliga arbetet underlättas. Ifrågavarande normer — avseende såväl stad som landsbygd — liksom bestämmelserna i övrigt synas utskottet i stort sett lämpligt avvägda.

Motionsvis har föreslagits, att ifrågavarande understödsverksamhet skall liksom annan egnahemsverksamhet omhänderhavas av statens egnahemsstyrelse. Utan att vilja bestrida, att vissa skäl kunna anföras för detta alternativ anser sig utskottet dock böra erinra, att statens byggnadslånebyrå redan omhänderhar subventioneringen av de för barnrika familjer avsedda hyreshusen samt att motsvarande nu till egna hem utsträckta verksamhet bör behandlas

enhetligt, ej minst med hänsyn till de rätt ofta svårbedömbara frågorna, huruvida ett område bör i nu förevarande hänseende betraktas som stad eller landsbygd.

De övriga i anslutning till propositionen väckta motionerna syfta alla till en ytterligare utsträckning av samhällets hjälp till de barnrika familjernas bostadsförsörjning. I detta avseende har i motionen II: 432 särskilt erinrats om skogs- och flottningsarbetarnas hårda levnadsbetingelser samt deras familjers ofta nog ytterst bristfälliga bostadsförhållanden. Utskottet vill icke bestrida, att för dessa och andra med dem ekonomiskt likställda befolkningsgrupper ytterligare statlig hjälp till lösande av bostadsfrågan kan visa sig vara erforderlig, men anser, att denna fråga bör bli föremål för närmare utredning. Utskottet förväntar, att Kungl. Maj:t ägnar frågan erforderlig uppmärksamhet.

Beträffande till sist motionen I: 140 om en lånefond för vatten- och avloppsledningar i fastigheter på landsbygden vill utskottet endast erinra, att Kungl. Maj:t den 14 januari 1938 med behjärtande av de svårigheter, som bristen på vatten- och avloppsledningar medför särskilt för landsbygdens husmödrar uppdragit åt 1937 års utredning angående det mindre jordbrukets arbetsförhållanden att utreda och inkomma med förslag rörande detta spörsmål.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

I. att riksdagen må

a) — med avslag å motionerna II: 432, 438, 439 och 440 — godkänna ej mindre de grunder för utlämnande av lån och bidrag av statsmedel för beredande av bostäder i egna hem åt mindre bemedlade, barnrika familjer, som av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 mars 1938 förordats, än även de av departementschefen förordade ändrade grunderna för främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer i hyreshus;

b) medgiva, att lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer må disponeras jämväl för beredande av bostäder i egna hem åt sådana familjer;

c) till *Främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer* för budgetåret 1938/39 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1,500,000 kronor.

II. att motionen I: 140 ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

2:o) **Bostadsbyggande på landsbygden.** I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen i avbidan på särskild proposition i ämnet

under femte huvudtiteln, punkt 24, att till Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden beräkna ett reservationsanslag av 2,500,000 kronor;

å kapitalbudgeten att till Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden beräkna ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition, nr 190, föreslagit riksdagen dels godkänna de av departementschefen förordade ändrade grunderna för såväl bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden som ock låneverksamheten ur Lånefonden för främjande av bostadsbyggande å landsbygden; dels ock för budgetåret 1938/39 anvisa

under femte huvudtiteln till Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden ett reservationsanslag av 2,500,000 kronor;

å kapitalbudgeten, statens utlåningsfonder, till Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor.

För budgetåret 1937/38 anvisade riksdagen dels för förbättringsbidrag för bostadsbyggande på landsbygden ett anslag av 5,500,000 kronor, dels för nybyggnadslån i form av kapitalökning för lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden ett engångsanslag av 3,000,000 kronor. I samband med att sagda anslag ställdes till egnahemsstyrelsens förfogande, utfärdades den 30 juni 1937 nya bestämmelser för verksamheten (nr 654), enligt vilka nytt ansökningsförfarande utsattes till den 1 september 1937.

Departementschefen har anfört följande:

De erfarenheter, som från skilda delar av landet föreligga rörande den hittills bedrivna verksamheten till främjande av bostadsbyggande på landsbygden, äro i hög grad gynnsamma. Jag kan därför helt ansluta mig till bostadssociala utredningens förut återgivna omdöme om den hittillsvarande verksamhetens betydelse.

Den av mig tidigare i dag föreslagna utvidgningen av verksamheten för barnrika familjers bostadsförsörjning onödiggör icke ett fortsättande av nu ifrågavarande verksamhet. Förbättringsbidragen utgöra en till beloppet relativt begränsad engångshjälp för upprustning av dåliga bostäder. Denna engångshjälp kan komma även sådana familjer till del, som icke äro barnrika. Förbättringsbidragen skulle därför hava en uppgift att fylla, även om de förordade speciella åtgärderna för barnrika familjers bostadsförsörjning på landsbygden hade vidtagits i alla landsbygdskommuner. Båda de ifrågavarande linjerna för den statliga bostadspolitiken på landsbygden böra sålunda jämsides bestå och komplettera varandra. Av skäl, som jag redan framhållit, torde dessutom under åtskilliga år framåt i många av landets kommuner, i regel måhända de fattigaste, ingen eller blott obetydlig verksamhet för barnrika familjers bostadsförsörjning komma till stånd. Här få otvivelaktigt förbättringsbidragen, i fortsättningen liksom hittills, användas även till nödtorftig upprustning av barnrika familjers bostäder. Flera kommunala myndigheter hava i sina yttranden över bostadssociala utredningens förslag rörande åtgärder till förbättring av de barnrika familjernas bostadsfråga framhållit synpunkter av ungefärligen denna innebörd.

Under nu angivna förhållanden finner jag det nödvändigt, att ytterligare medel anvisas för bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden och förordar, att ett reservationsanslag av 2,500,000 kronor måtte anvisas för budgetåret 1938/39.

Med sina från praktiskt taget alla håll erkända förtjänster har dock förbättringsverksamheten varit behäftad med vissa brister, vilka påtalats bland annat i bostadssociala utredningens förutnämnda betänkande. Det utredningsuppdrag, som byggnadsstyrelsen jämte medicinalstyrelsen, statens egnahemsstyrelse, statens byggnadslånebyrå samt bostadssociala utredningen

erhöll den 8 oktober 1937, innefattade bland annat framläggandet av förslag till avhjälpande av ifrågavarande brister. I sin skrivelse den 21 februari 1938 hava sagda utredningsmyndigheter framlagt preliminära förslag i detta hänseende. Vissa av dessa förslag torde utan dröjsmål böra realiseras.

Sålunda förordar jag, att i fortsättningen bostadsförbättringsbidrag må kunna utgå även för förbättring av vattentäkt. Vidare hava starka skäl anförts för en höjning av bostadsförbättringsbidraget med högst 200 kronor och av nybyggnads- respektive lantarbetarbostadslån med högst 500 kronor, varför jag förordar, att maximigränserna för bidrag och lån höjas till 1,200 respektive 3,500 kronor.

Behovet av tillgång till goda typritningar och arbetsbeskrivningar har understrukits av en rad kommunala myndigheter vid remissbehandlingen av bostadssociala utredningens betänkande den 11 november 1937. De av utredningsmyndigheterna föreslagna typritningarna avse visserligen endast nybyggnader, men jag förväntar, att strävandena att åstadkomma goda planlösningar för dessa även komma att medföra uppslag till förbättrade planlösningar vid ombyggnader av äldre hus. Därest riksdagen ej däremot framställer erinran, torde därför av nu ifrågavarande anslag ett belopp av högst 40,000 kronor få disponeras för uppgörande av typritningar och ett belopp av högst 3,500 kronor för utarbetande och tryckning av byggnadstekniska anvisningar.

Med hänvisning till vad departementschefen i ärendet anført får utskottet tillstyrka Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Utskottet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag må

- I) godkänna de av föredragande departementschefen förordade ändrade grunderna för såväl bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden som ock låneverksamheten ur Lånefonden för främjande av bostadsbyggande å landsbygden;
- II) för budgetåret 1938/39 anvisa
 - a) under femte huvudtiteln till *Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden* ett reservationsanslag av 2,500,000 kronor;
 - b) under rubriken Statens utlåningsfonder till kapitalinvestering i *Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden* ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor.

3:o) **Lånefonden för lantarbetarbostäder.** I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet å kapitalbudgeten till lånefonden för lantarbetarbostäder för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 190 föreslagit riksdagen att å kapitalbudgeten, statens utlåningsfonder, till Lånefonden för lantarbetarbostäder för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Vid 1935 års riksdag beslöts i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag att inrätta en fond för lån till ägare och brukare av jordbruksfastighet för upp-

förande av nya lantarbetarbostäder å fastigheten. Lån ur denna fond kunna även beviljas för ombyggnad och annat mera omfattande förbättringsarbete beträffande dylika bostäder. Bestämmelser rörande lån från fonden äro meddelade i kungörelsen den 28 juni 1935 (nr 439) med däri gjorda ändringar i kungörelsen den 18 juni 1937 (nr 629). Enligt bestämmelserna i nämnda kungörelser må lån ej överstiga 70 procent av de för byggnadsföretaget uppskattade kostnaderna och må för varje särskild bostadslägenhet uppgå till högst 3,000 kronor. Å lånebelopp skall erläggas ränta efter 3.6 procent. Lånen skola återbetalas genom amorteringar under 20 år med början tredje kalenderåret efter det, då lånet beviljades. Verksamheten handhaves av statens egnahemsstyrelse.

Utskottet.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förevarande förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må under rubriken Statens utlåningsfonder till kapitalinvestering i *Lånefonden för lantarbetarbostäder* för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

4:o) **Hem för åldringar och änkor.** I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen i avbidan på särskild proposition beräkna för budgetåret 1938/39 *dels* under femte huvudtiteln till Bidrag till anordnande av hem för åldringar och änkor ett reservationsanslag av 200,000 kronor *dels ock* till Lånefonden för samma ändamål ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

I propositionen nr 190 har departementschefen anfört följande:

Behovet av samhällliga åtgärder för att tillhandahålla åt åldringar — främst folkpensionärer — och änkor ändamålsenliga bostäder till överkomlig hyra synes mig till fullo styrkt och har jämväl vitsordats vid den verkställda utredningen. Jag håller det också för synnerligen angeläget, att stat och kommuner samverka för att tillgodose sagda behov. Det föreliggande förslaget har emellertid vid den ingående prövning, som ägnats frågan i socialdepartementet, icke funnits vara av beskaffenhet att kunna läggas till grund för erforderliga åtgärder på området. Vid sådant förhållande har jag sett mig nödsakad att förorda, att ärendet blir föremål för fortsatt beredning, därvid de vid remissbehandlingen av byggnadslånebyråns promemoria framkomna synpunkterna böra tillgodogöras samt särskild vikt fästas vid strävandet att hyresnivån bör nedbringas till belopp, som kunna rymmas inom folkpensionärernas budget. Av vad jag anfört framgår, att jag icke är beredd föreslå, att framställning göres till innevarande års riksdag angående anslag till bidrag till anordnande av hem för åldringar och änkor samt till lånefonden för anordnande av hem för åldringar och änkor, för vilka båda ändamål, såsom jag nyss erinrat, medel beräknats å riksstatens femte huvudtitel, respektive kapitalbudgeten.

Vad sålunda i ärendet förekommit har utskottet härmed velat för riksdagen
omförmåla.

Stockholm den 26 april 1938.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Malmö, *Svensson* i Kompersmåla, *Asplund*, *Nilsson* i Landeryd, *Andrén*, *Ström* i Lidköping, *Nilsson* i Fredriksfält, *Jonsson* i Lycksele, *Larsson* i Varberg, *von Heland* och *Bäcklund*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Jansson* i Falun, *Magnusson* i Skövde, *Törnkvist*, *Svensson*, *Andersson* i Prästbol, *Ward*, *Lindberg* i Umeå, *Isacsson*, *Danielsson*, *Olsson* i Staxäng och *De Geer* i Hanaskog.

Reservationer:

1) av herr *Johansson* i Fredrikslund, *Andrén* och *Olsson* i Staxäng, som beträffande 1:o) (de barnrika familjernas bostadsförsörjning) ansett, att utskottet bort uttala sig för ett övervägande av möjligheterna för *dels* en komplettering av den för landsbygden avsedda bostadssubventioneringen med hjälp i särskilda fall även åt sådana barnrika familjer, som ej bebo egna hem, *dels ock* — i samband med pågående utredning om egnahemsverksamhetens omorganisation — en inordning i statens egnahemsstyrelse av statens byggnadslånebyrå;

2) av herr *Magnusson* i Skövde.
